

QUẢN LÝ NHÀ NƯỚC ĐỐI VỚI SÀN GIAO DỊCH VÀNG

NGUYỄN KHÁNH HÀ – TRẦN VĂN MÃN

Thị trường vàng Việt Nam được đánh giá là có tốc độ phát triển nhanh nhất khu vực và luôn đứng hàng cao trên thế giới. Tuy nhiên, sự phát triển quá nóng như vậy đã làm cho người ta hoài nghi về tính ổn định và hiệu quả của thị trường. Thực tế trong những tháng gần đây, những biến động, biến cố trên các sàn giao dịch vàng (SGDV) và đặc biệt là sự cố liên quan đến Công ty TNHH SX – TM – DV Tuấn Tài đã cho thấy nhiều hạn chế, nhiều lỗ hổng cần có sự điều chỉnh từ phía các cơ quan hữu quan.

Hoạt động của thị trường vàng khá rộng từ xuất nhập khẩu vàng đến hoạt động kinh doanh vàng vật chất cũng như hoạt động kinh doanh vàng trên tài khoản với sự ra đời của hàng loạt các SGDV. Trong bài viết này chúng tôi chỉ giới hạn việc phân tích những bất cập trong hoạt động kinh doanh vàng trên các SGDV và đưa ra một số giải pháp để giải quyết những bất cập đó.

SGDV là một cơ chế tổ chức cần thiết và thiết yếu cho sự phát triển của thị trường vàng. Trước khi có các SGDV như

hiện nay thì thị trường vàng Việt Nam hầu như chưa được chú ý đến. Các SGDV ra đời đã trở thành nơi quy tụ của hàng ngàn nhà đầu tư (NĐT), từ các NĐT tổ chức với quy mô lớn đến các NĐT cá nhân nhỏ lẻ, giúp hình thành nên một thị trường tập trung và có tổ chức. Đó còn là một kênh điều hòa vốn, giúp các doanh nghiệp kinh doanh vàng chủ động nguồn hàng, cũng như thu hút được lượng vàng trong dân cư. Đối với các NĐT, sự ra đời của các SGDV đã cung cấp một nguồn tham khảo giá vàng hữu ích, cũng như hình thức kinh doanh vàng tương đối xa lạ với giới đầu tư trong nước – hình thức kinh doanh vàng trên tài khoản với nhiều công cụ để bảo vệ NĐT.

Như vậy, sự ra đời của các SGDV đã đánh dấu bước phát triển vượt bậc, cũng như góp phần quan trọng nhất vào sự phát triển của thị trường vàng nước ta.

SGDV đầu tiên ở Việt Nam là SGDV Sài Gòn chính thức được thành lập ngày 25/05/2007. Mô hình này được

xây dựng trên cơ sở Nghị định 158/2006/NĐ-CP qui định chi tiết Luật Thương mại về hoạt động mua bán hàng hóa qua Sở giao dịch hàng hóa do Chính phủ ban hành và sự tham khảo mô hình hoạt động của SGDV Thượng Hải.

Sau ACB, Công ty Cổ phần Vàng bạc đá quý Phú Nhuận PNJ đã hợp tác với Ngân hàng Đông Á thành lập Công ty Vàng bạc Quốc tế (InterGold) giao dịch thương hiệu vàng miếng PNJ – Đông Á. Nhiều sàn vàng khác đã thành lập và đi vào hoạt động như trung tâm giao dịch vàng Việt Nam (VGB), trung tâm giao dịch vàng châu Á (Asiagold), sàn vàng của các ngân hàng Eximbank, Sacombank, Việt Á, Phương Nam,....

Số lượng SGDV tăng lên

nh nhanh chóng đã đáp ứng phần nào nhu cầu đầu tư tăng vượt bậc trong những năm trở lại đây. Tuy nhiên, hoạt động của các SGDV đã bộc lộ nhiều hạn chế và yếu kém, gây tổn hại đến lợi ích của các NĐT.

Thứ nhất, các SGDV nước ta ra đời một cách tự phát, manh mún. Tuy đã hơn hai năm từ khi SGDV đầu tiên ra đời, nhưng Nhà nước vẫn chưa có một khung pháp lý chuẩn điều tiết hoạt động của các SGDV, các hoạt động kinh doanh trên sàn giao dịch cũng như chưa có một cơ quan nào chịu trách nhiệm quản lý hoạt động của các SGDV. Điều này đã thể hiện tính bị động và chậm trễ của Nhà nước trong việc quản lý thị trường vàng.

Các SGDV tự đưa ra các quy định cho hoạt động mà NĐT

tham gia trên sàn vàng đó phải chấp nhận như mức độ ký quỹ, hạn mức rút vàng, lãi suất qua đêm, thời gian giao dịch, địa điểm đặt lệnh, thời điểm xử lý tài khoản.... Khi xảy ra sự cố do vô tình hay hữu ý trên SGDV thì các NĐT cũng không có đủ cơ sở pháp lý để tranh cãi mà chỉ biết “ngậm ngùi” chịu thiệt vì quan hệ ràng buộc giữa SGDV và NĐT khá lỏng lẻo, chỉ là

bản hợp đồng thỏa thuận giao dịch do SGDV lập với nhiều điều khoản có lợi cho họ hơn là cho NĐT.

Thứ hai, hoạt động của các SGDV thiếu minh bạch, công bằng khi nhà tổ chức sàn vàng cũng tham gia đầu tư trên chính các sàn đó dẫn đến hiện tượng “vừa đá bóng, vừa thổi còi”. Điều này bị cấm khi thành lập sàn vàng tại các quốc gia khác.

Thứ ba, sự bùng nổ của các SGDV đã cho NĐT nhiều lựa chọn nhưng mặt khác nhiều SGDV nhỏ đã không mang lại nhiều lợi ích cho các NĐT. Một số sàn vàng trực tiếp mua bán với NĐT nhưng khá yếu về thanh khoản, chưa được phép kinh doanh vàng qua tài khoản với nước ngoài để xử lý tình huống dư mua, dư bán của NĐT; hoặc chưa có ngân hàng nào hỗ trợ tài chính; hoặc có khá nhiều chủ sàn vàng phối hợp với ngân hàng thực hiện các nghiệp vụ liên quan đến giao dịch vàng. Song, ngân hàng chỉ thực hiện dịch vụ cho vay gấp 14 lần so với số tiền ký quỹ ban đầu, không chịu trách nhiệm quản lý hay chi trả tiền, vàng cho NĐT. Điều này đã gây tâm lý lo ngại cho NĐT vì nguy cơ rủi ro mất khả năng thanh khoản của chủ sàn vàng.

Hoạt động của các SGDV trong nước đã gây nhiều bức xúc cho NĐT khiến một số NĐT chuyển hướng đầu tư “chui” trên các sàn vàng thế giới. Thị trường vàng trong nước đã thấy các hiện tượng “lách luật” về hình thức kinh doanh trên tài khoản. Điển hình có thể kể đến là SGDV

Việt Á vừa cho ra đời sản phẩm “Kinh doanh vàng theo giá thế giới” bên cạnh sản phẩm “Kinh doanh vàng theo giá trong nước”.

Trong bối cảnh hoạt động của các SGDV còn nhiều bất cập như vậy, sự can thiệp của nhà nước lên các SGDV chỉ mang tính nhất thời, khi những bức xúc của NĐT không được các sàn giải quyết như ngày 12/06/2008, sau ba sự cố “sập sàn” vào các ngày 21/07/2008, 04/03/2008 và 12/05/2008 của SGDV Sài Gòn (ACB), Thống đốc Ngân hàng Nhà nước (NHNN) đã ký Quyết định số 342/QĐ-NHNN thành lập một tổ công tác liên ngành nhằm khảo sát hoạt động của Trung tâm giao dịch vàng ACB, nhằm đưa mọi thứ vào “khuôn khổ”.

Đến tháng 4/2009, nhằm chấn chỉnh tình hình hoạt động tại các sàn vàng trên cả nước, NHNN vừa có Công văn

số 2241/NHNN-QLNH yêu cầu các ngân hàng đang kinh doanh SGDV phải báo cáo về tình hình hoạt động, đồng thời không cho mở thêm SGDV mới. Đồng thời Ủy ban Chứng khoán Nhà nước cũng có Công văn số 405/UBCK-QLKD yêu cầu các công ty chứng khoán mở SGDV báo cáo tình hình hoạt động.

Thực hiện chỉ đạo của Thủ tướng Chính phủ, trên cơ sở nghiên cứu hoạt động của các SGDV từ năm 2008 đến nay, NHNN đã trình Thủ tướng Chính phủ cơ chế quản lý hoạt động của SGDV theo hướng: NHNN quản lý hoạt động của SGDV có sự tham gia của các tổ chức tín dụng dưới hình thức kinh doanh vàng trên tài khoản. Bộ Công thương quản lý hoạt động của SGDV vật chất.

Như vậy, sau một thời gian dài không có cơ quan đứng ra chịu trách nhiệm hoạt động của SGDV thì cơ chế quản lý hoạt động của các sàn vàng đã có dự thảo. Đây là một bước tiến mới trong quản lý của nhà nước thể hiện mục tiêu xây dựng một thị trường vàng phát triển bền vững và hiệu quả. Tuy nhiên, cho đến nay, đã qua 11 lần dự thảo mà các văn bản hướng dẫn cụ thể Nhà nước đưa ra vẫn chưa được chính thức hóa.

Hiện tại NHNN vừa kiến nghị Chính phủ hai phương án “xử lý” sàn vàng.

Phương án đầu tiên là cho dừng hoạt động sàn vàng vì mô hình này không phục vụ cho nhu cầu của đời sống. Phương án hai là vẫn để sàn vàng hoạt động nhưng có thể nâng tỷ lệ ký quỹ lên 100%. Cả hai phương án đều không được các NĐT đồng tình.

Vậy giải pháp nào cho vấn đề nêu trên?

Thứ nhất, NHNN cùng với Vụ quản lý ngoại hối và Hiệp hội Kinh doanh vàng Việt Nam cần phối hợp với nhau để sớm ban hành các quy định cụ thể về việc thành lập SGDV và điều chỉnh hoạt động kinh doanh của các sàn.

Một SGDV hoạt động đúng khuôn khổ pháp luật và chuyên nghiệp sẽ mang lại nhiều điểm lợi cho cả cơ quan nhà nước và NĐT. Hiện nay, việc quản lý các sàn vàng có sự chồng chéo. Theo công văn chỉ đạo của Chính phủ vào tháng 5/2009, NHNN quản lý hoạt động của SGDV có sự tham gia của các tổ chức tín dụng dưới hình thức kinh doanh vàng trên tài khoản. Bộ Công thương quản lý hoạt động của SGDV vật chất. Nhưng thực tế, các SGDV ở nước ta vừa là SGDV trên tài khoản vừa là SGDV vật chất. Do đó, cần tập trung việc quản lý các SGDV về một đầu mối là NHNN.

Trong quy định về hoạt động của các SGDV vàng, nên có các điều khoản cấm các nhà tổ chức sàn vàng tham gia kinh doanh trên chính sàn đó để đảm bảo tính khách quan và công bằng cho các NĐT. Hiện tại, đối với các sàn đang hoạt động thì yêu cầu các SGDV công khai các lệnh đặt

mua và bán trong phiên giao dịch. Nhà nước cũng nên cấm các hành vi đột nhập tài khoản, sửa lệnh hay tự ý đặt lệnh... làm thiệt hại nghiêm trọng đến lợi ích của NĐT.

Việc ban hành các quy định quản lý SGDV một mặt làm cơ sở pháp lý cho các sàn vàng hoạt động đi vào khuôn khổ, mặt khác bảo vệ quyền lợi cho NĐT vàng để tăng tính hấp dẫn của kênh đầu tư này, đó cũng là cơ sở để giải quyết các tranh chấp xảy ra.

Thứ hai, Nhà nước nên kiểm soát chặt chẽ việc thành lập các sàn vàng, chỉ cho phép các tổ chức đủ điều kiện về năng lực tài chính, công nghệ, quản trị rủi ro... thành lập các SGDV để bảo vệ quyền lợi cho NĐT.

Các sàn vàng được tổ chức giao dịch nhưng lượng vàng vật chất phải được lưu ký ở một ngân hàng lớn, có uy tín; đồng thời ngân hàng đó phải chịu trách nhiệm quản lý các tài khoản tiền, vàng cho NĐT. Bên cạnh đó, Nhà nước phải thường xuyên kiểm tra và bám sát hoạt động của các sàn vàng để phát hiện kịp thời các hiện tượng gian lận, làm giá gây thiệt hại cho NĐT. Theo dõi hoạt động của các sàn vàng sẽ cho Nhà nước cái nhìn tổng thể về luồng vốn chảy giữa các kênh đầu tư trong nền kinh tế để có các chính sách hợp lý phát triển thị trường tài chính.

Thứ ba, NHNN sớm ban hành các quy định cho phép SGDV trong nước có thể liên kết với các SGDV trên thế giới hay ít nhất là cho phép các SGDV có các sản phẩm mang tính liên thông với thị trường

thế giới, nhất là các sản phẩm phái sinh để phòng ngừa rủi ro biến động giá vàng để tránh các hiện tượng lách luật như đã nêu trên. Khi thị trường trong nước và thế giới liên thông, NĐT trong nước sẽ không còn chịu rủi ro thị trường do sự chênh lệch giá giữa thị trường trong nước và thị trường thế giới. Việc nâng cao mức độ hội nhập của thị trường vàng Việt Nam sẽ hạn chế được hiện tượng làm giá, thao túng thị trường vàng trong nước; tạo sân chơi bình đẳng cho giới đầu tư, hướng đến một thị trường hoạt động có hiệu quả. Thay vì thực hiện hai phương án như NHNN đề nghị.

Như vậy, các SGDV ra đời là một bước phát triển tích cực, đưa thị trường vàng Việt Nam đi lên gần hơn với thị trường vàng thế giới. Tuy nhiên, để thị trường vàng Việt Nam ngày càng phát triển lành mạnh, mang lại hiệu quả cho nền kinh tế, cũng như ngày càng hội nhập sâu rộng vào thị trường vàng thế giới

thì việc khắc phục những hạn chế trong quản lý của nhà nước đối với các SGDV nói riêng và thị trường vàng nói chung là vô cùng cấp thiết và cần phải có sự phối hợp đồng bộ của các ban ngành ■

Tài liệu tham khảo:

- Nghị định 158/2006/NĐ-CP Quy định chi tiết Luật Thương mại về hoạt động mua bán hàng hóa qua Sở giao dịch hàng hóa
- Công văn số 2241/NHNN-QLNH v/v các tổ chức tín dụng báo cáo hoạt động SGDV
- Công văn số 405/UBCK-QLKD v/v yêu cầu báo cáo mở sàn vàng của các Công ty chứng khoán
- “Hoạt động sàn vàng tồn tại hay xóa bỏ”, www.sggp.org.vn
- “Lập sàn vàng ngân hàng tạm thời ngoài cuộc”, www.vneconomy.vn
- “NHNN quản lý sàn vàng kinh doanh trên tài khoản”, www.tapchiketoan.com
- “Nên quản lý sàn vàng thế nào?”, www.giavang.com.vn
- “Cần thống nhất quản lý sàn vàng”, www.vietbao.vn